

Metsien kytkeytyneisyys

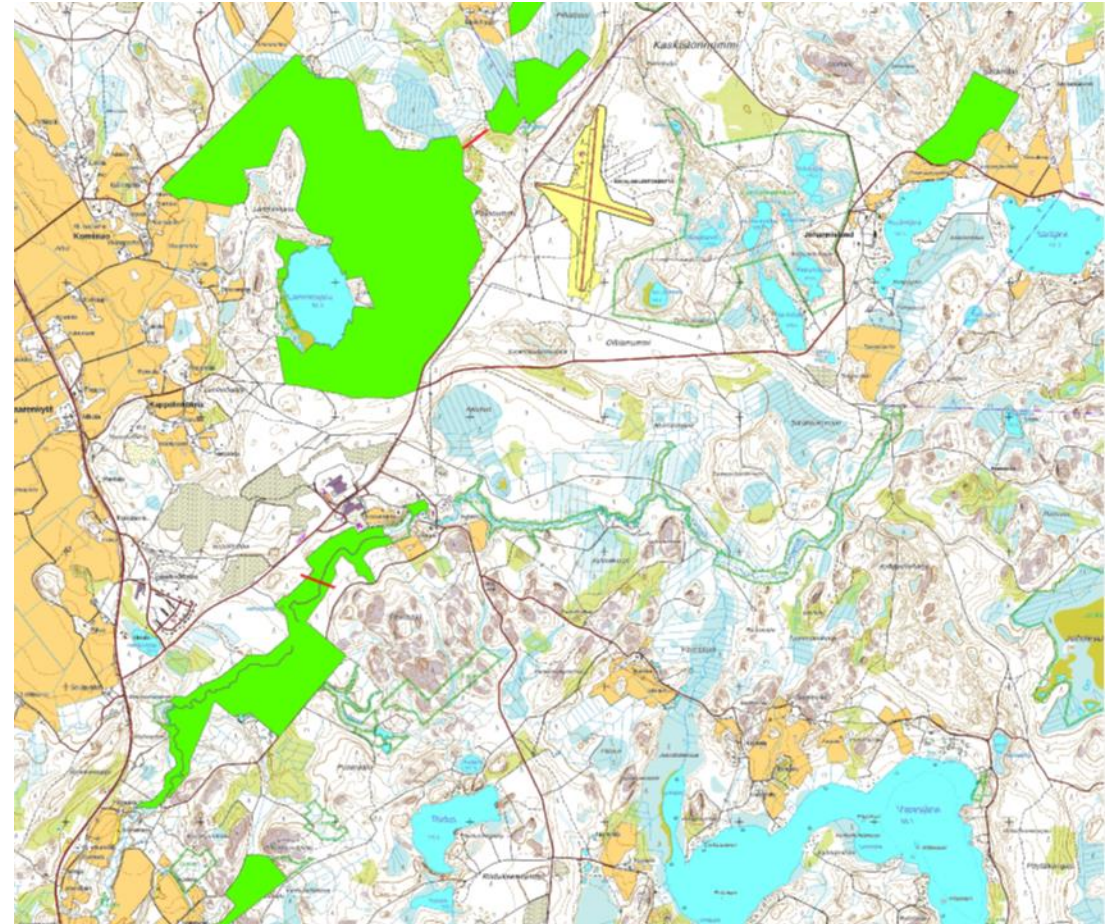
Sakari Tuominen

sakari.tuominen@luke.fi

Luke / Metsävarojen inventointi ja
metsäsuunnittelu

Ekologinen kytkeytyneisyys

- Ekologisella kytkeytyneisyydellä viitataan yleensä tarkasteltavan alueen eri elinympäristöistä koostuvien laikkujen ominaisuuksien (lajit, rakennepiirteet), tilajakauman tai ekologisten prosessien välisiin yhteyksiin
- Tarkastelu yleensä useimmiten maisematason tai sitä laajemman alueen tasolla
- Kytkeytymisen vastakohta on pirstoutuminen

Rakenteellinen kytkeytyneisyys

- Rakenteellisella kytkeytyneisyydellä (structural connectivity) tarkoitetaan maisemassa olevien elementtien yhteyttä toisiinsa
  - Esim. tietäntyyppisten metsälaikkujen tai suojelualueiden spatiaalisia suhteita toisiinsa
- Rakenteellisen kytkeytyneisyyden analyysi pyrkii vastaamaan seuraavanlaisiin kysymyksiin:
  - Miten tarkasteltavat kohteet liittyvät toisiinsa?
  - Millaisia ovat tarkasteltavien kohteiden väliset etäisyydet ?
  - Paljonko on kohteita, jotka eivät kytkeydy (ovat eristyksissä muista) ?
  - Kuinka suuria yhteisaloja kytkeytyvät kohteet muodostavat ?
  - Onko kohteiden välillä ekologisia käytäviä ?

Toiminnallinen kytkeytyneisyys

- Toiminnallinen kytkeytyneisyys kuvaa sitä, miten maisemassa olevat kohteet mahdollistavat tai estävät eliölajien liikkumista elinympäristölaikkujen (kuten metsät / suojelualueet) välillä
- Toiminnallisen kytkeytyneisyyden tarkastelussa lähtökohtana ovat eliölajien vaatimukset liikkumisen suhteen
  - Tarkasteltavan alueen kytkeytyneisyys riippuu lajikohtaisesta liikkumiskyvystä ja alueen ympäristötyyppien soveltuvuudesta lajille.
  - Maiseman toiminnallinen kytkeytyneisyys on eliölajikohtainen tunnus ja eri lajien kannalta usein erilainen
  - Esim. linnut, joiden siirtymiskyky on suuri, talousmetsäalue voi tarjota paljon elinympäristöjä, kun taas esim. vanhoilla lehtipuilla elävien epifyyttijäkälien kannalta talousmetsäalue elinympäristönä pirstoutunut

Rakenteellisen ja toiminnallisen kytkeytyneisyyden erot

- Rakenteellinen kytkeytyneisyys tarkastelee kohteiden kytkeytyneisyyttä ja toiminnallinen kytkeytyneisyys lajien liikkumismahdollisuutta kohteelta toiselle.
- Rakenteellinen kytkeytyneisyys ei mittaa maiseman rakenteen vaikutusta eliölaji(e)n käyttäytymiseen
- Rakenteellisesti hyvin kytkeytynyt ympäristö on yleensä kuitenkin huonosti kytkeytynyttä todennäköisemmin myös toiminnallisesti kytkeytynyt
  - Voimakkaan maankäytön pirstoma maisema (rakenteellinen kytkeytyminen alhainen) voi kuitenkin olla jonkin eliölajin kannalta toiminnallisesti hyvin kytkeytynyt (esim. liikenneväylien pirstomalla alueella paahderinteiden lajit tienpenkereiden kautta, myös ampuma-alueet)
  - Rakenteellisesti hyvin kytkeytynyt maisema voi olla monien lajien kannalta toiminnallisesti heikosti kytkeytynyt (esim. vanhojen metsien vaateliaat lajit joilla on heikko kyky siirtyä)

Metsien kytkeytyneisyys Forest area density (FAD) indeksin pohjalta

- State of Europe's forests 2020 raportin metsien kytkeytyneisyyden tarkastelussa käytetty mittari
- FAD-indeksi kuvaa metsän rakenteellista kytkeytyneisyyttä (samoin kuin yhtenäisten metsäalueiden kokojakauma).
- Indikaattorin arvoon MISU:n toimenpiteistä vaikuttavat
  - metsäkadon ehkäisy
  - joutoalueiden ja heikkotuottoisten peltojen metsitys
  - suopohjan ilmastokestävä jatkokäyttö siinä tapauksessa, että suopohja metsitetään
  - soiden ennallistaminen, jos maankäyttöluokka muuttuu metsästä joutomaaksi.
- Maankäytön muutokset ensisijainen metsiä pirstova tekijä

Forest area density (FAD) assessment (State of Europe's forests 2020 toistettuna kansallisella aineistolla)

FAD	Description	96 m resolution		16 m resolution	
		ha	%	ha	%
1	Rare	2352	0.01	1881	0.01
2	Patchy	202872	0.85	206116	0.89
3	Transitional	758211	3.19	819492	3.53
4	Dominant	5101188	21.44	6219476	26.76
5	Interior	8488553	35.67	12895608	55.48
6	Intact	9242980	38.84	3099262	13.33

Forest patch size

Indikaattori kuvaa metsien rakenteellista kytkeytymistä metsien muodostamien yhtenäisten alueiden kokojakauman pohjalta

Metsäpinta-alan jakautuminen prosenttiosuuksiin yhtenäisen metsäalueen koon mukaan (forest patch size) 16 ja 96 metrin resoluutiolla laskettuna.

Resoluutio	Metsäalan jakautuminen yhtenäisen metsäalueen pinta-alan mukaan				
	alle 100 ha	100–1 000 ha	1 000–10 000 ha	10 000–100 000 ha	> 100 000 ha
96 m	3,4	2,3	2,5	2,4	89,3
16 m	2,7	2,4	2,8	3,1	89,0

MISU:n toimenpiteiden suhde metsien kytkeytyneisyyteen

Tarkasteltavat MISU:n toimenpiteet	Metsien kytkeytyvyys
Metsähallituksen ilmastotoimet (ainoastaan ne, joita ei ole mainittu jäljempänä)	
* Oikea-aikainen metsän harventaminen	Kirjallisuudesta ei löytynyt tietoa.
* <i>Soiden ennallistaminen</i>	Vaikuttaa vesitalouden kytkeytyneisyyteen
* Tulen käyttö palojatkumoalueilla	Edistää kytkeytyneisyyttä: eri vuosina kulottavat alueet riittävän lähellä toisiaan
* Lehtojen hoito	
* Paahdeympäristöjen hoito	Maisematason suunnittelulla voidaan lisätä kohteiden kytkeytyneisyyttä
Metsäkadon ehkäisy	
* <i>Ehkäistään metsän muuttumista pelloksi ja metsänraivausta rakennetuksi maaksi</i>	Voidaan turvata metsien kytkeytyneisyyttä, kun ylläpidetään puustoista aluetta ja vähennetään metsien pirstoutumista maisematasolla
<i>Joutoalueiden ja heikkotuottoisten peltojen metsitys</i>	Voidaan lisätä metsäalueiden kytkeytyneisyyttä tekemällä ekologisia käytäviä ja askelkiviä, peltojen metsitys parantaa eritoten myös lehtojen kytkeytymistä

Tarkasteltavat MISU:n toimenpiteet	Metsien kytkeytyneisyys
Suometsien ilmastokestävä hoito ja käyttö	
* Kunnostusojitusten välttäminen harvennushakkuiden yhteydessä korvissa ja karuilla rämeillä	Voidaan lisätä hydrologista kytkeytyneisyyttä jättämällä arvokkaita suokuvioita kunnostusojittamatta.
* Rehevissä korvissa 30 prosentin hakkuiden toteuttaminen peitteisen metsänkasvatuksen menetelmillä	Voidaan ylläpitää soiden hydrologista kytkeytyneisyyttä
* Ojitettujen turvemaiden tuhkalannoituksen edistäminen	Kirjallisuudesta ei löytynyt tietoa
Muut hiilensidontaa ja -varastointia edistävät toimet	
* Kivennäismaiden lannoituksen edistäminen	Kirjallisuudesta ei löytynyt tietoa
* Metsien nopean ja tehokkaan uudistamisen edistäminen	Parantaa metsien kytkeytyneisyyttä, koska puuttoman vaiheen kesto lyhenee
* Lahopuun lisääminen säästöpuita jättämällä ja jättämällä korjaamatta metsätuhopuita	Voidaan lisätä elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä aluetasolla
* <i>Suopohjien ilmastokestävä jatkokäyttö</i>	Jos jatkokäyttö on metsän tai kosteikon perustaminen, vaikutus samanlainen kuin joutoalueiden ja heikkotuottoisten peltojen metsityksellä
Edelleen kehitettävät ja myöhemmin päätettävät toimet	
* Metsien kiertoajan pidentäminen	Voidaan edistää esimerkiksi keskittämällä metsiköt, joilla kiertoaika on pidennetty tietyille alueille tai sijoittamalla ne suojeltujen vanhojen metsien läheisyyteen

Muut toimet 1/2

Useiden muiden metsiä koskevien indikaattoreiden (esim. kuollut pysty- ja maapuu, eri-ikäisrakenteisten metsien osuus, puuston monilajisuus) tilan parantaminen vaikuttaa suotuisasti metsien kytkeytyneisyyteen.

Lehtipuiden suosiminen parantaisi kytkeytyneisyyttä.

Lehtojen kytkeytyneisyyttä voitaisiin parantaa esimerkiksi metsittämällä viljelykäytöstä poistuvia maatalousmaita.

Lehtomaisten metsien kytkeytyneisyyttä voitaisiin parantaa perustamalla jalopuumetsiä metsänviljelyllä.

Luhtamaisten ympäristöjen kytkeytyneisyyttä voitaisiin parantaa joidenkin pelloksi kuivattujen järvien ja maankohoamisalueiden ennallistamisella.

Muut toimet 2/2

Suojelualuealuesuunnittelun avulla voidaan parantaa suojelualueiden kytkeytyvyyttä. Kytkeytyvyyttä tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon myös muiden monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen laatu ja läheisyys.

Myös riistatiheikköjen jättäminen parantaa metsäelinympäristöjen kytkeytyvyyttä.

Esimerkiksi tuuli- ja aurinkoenergian tuotantolaitokset sekä niihin liittyvät voimansiirto- ja huoltotieverkostot pirstovat elinympäristöjä.

Seuranta

Forest Europe -prosessissa tuotetaan kaksi kytkeytyneisyysindeksiä (Forest area density & Forest patch size)

Vastaava tieto voidaan tuottaa monilähde-VMI:n aineistoista (tai Corine-kartoista) kansallisesti.

Kaukokartoitusaineistot soveltuvat hyvin metsien rakenteellisen kytkeytyneisyyden seurantaan.

Vähittäiset muutokset puuttomasta maasta metsäksi esimerkiksi joutomaiden ja heikkotuottoisten peltujen metsittämisen myötä saadaan luotettavimmin tulkittua pistepilviaineistoja käyttäen (laserkeilaus tai fotogrammetria).